

Městská knihovna v Praze

EPIGRAMY

Karel Havlíček Borovský

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

41 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Městská knihovna v Praze

Epigramy

Karel Havlíček Borovský

Znění tohoto textu vychází z díla [Epigramy](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím Dokořán v roce 2004. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Karel Havlíček Borovský: Epigramy), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora- Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 9. 10. 2018.

OBSAH

Epigramy 1845	11
Poklona cenzuře.....	12
OBRÁCENÝ SVĚT.....	12
Církví D. D. D.....	13
NEDŮSTATEČNOST	13
TOAST.....	13
DEFINITIO DISCIPLINARIS.....	13
„ANI JEDINÝ PUNKTÍK NEPOMINE Z ZÁKONA“	14
Popsání ruských národních obyčejů a slavností.....	14
I. Крещение	14
PERFECTIBILITAS FIDEI CATHOLICAE.....	14
MYSTICKÝ VÝKLAD.....	15
MAT. VIII., 28–34.....	15
NOVÝ NÁPIS.....	15
„AUS IHREN WERKEN WERDER IHR SIE ERKENNEN“	15
Z HISTORIE LITERATURY ČESKÉ.....	16
SELSKÝ	16
DEMONSTRATIO MIRACULORUM.....	16
ECCLESIA MILITANS	16
POMNĚNKY	17
ROŽEŇ-SAMSON.....	17
DŮKAZY SUBJEKTIVNÍ	17
<i>Pročpak mají mnišské cechy</i>	17
EVANGELIUM SOPHISTICUM	18
PŘÍČINY PÁDU JEZOVITSKÉHO ŘÁDU	18
SOCIETAS JESU	18
KUPECKÁ VÝSTRAHA	18
KAZUISTICKÝ.....	19
ETYMOLOGICKÝ.....	19

TALENTY	19
NÁPIS NA BUDOUCÍ JEZOVITSKOU KOLEJ V PRAZE.....	19
VETUS TESTAMENTUM PRAEFIGURAVIT NOVUM.....	20
Králi D. D. D.	21
ERDENGÖTTER.....	21
DEMOKRATSKÝ	21
OBERSTLANDESAMTSPROJEKT.....	21
RUSKÁ KONSTITUCÍ	22
INS STAMMBUCH Sr HOCHGEBOREN.....	22
§ 1	22
POLITICKÝ	22
FIGURA INVERSIONIS	23
SUMÁRNÍ VÝTAH Z PROTOKOLU VALNÉHO SNĚMU STAVŮ ČESKÝCH I MORAVSKÝCH.....	23
IUS REGALE.....	23
PURKMISTRU SLAVNÉ OBCE B.....	24
Vlasti D. D. D.....	25
VELMI MNOHÝM ČESKÝM BÁSNÍKŮM.....	25
ETYMOLOGICKÝ	25
OBRANA ČASOPISU „PŘÍTELE MLÁDEŽE“	25
ETNOGRAFSKÝ	26
GEOGRAFICKÝ	26
MEČ A KALICH	26
OZNÁMENÍ.....	27
OST UND WEST.....	27
ČESKÁ MODLITBA.....	27
NÁPIS NA JISTÉM DOMĚ NA HRADČANECH.....	28
NÁPIS NA SOCHU KARLA IV.....	28
LITERÁRNÍ ORIGINÁLNOST.....	28
NOUZE NAUČILA DALIBORA HOUSTI.....	29
ÚČINKY BĚLOHORSKÉ BITVY	29

NÁPIS NA PRAŽSKÉM NÁDRAŽÍ.....	29
Múzám D. D. D.....	30
PRAŽSKÉ VYSOKÉ ŠKOLY.....	30
VERBA DOCENT, EXEMPLA TRAHUNT	30
ANTIGALL	30
PREPARANDA	31
SKEPTICKÁ MODLITBA.....	31
ORIGINÁLNOST	31
KVALIFIKACÍ X, PROFESORA HISTORIE	31
UČENÝ EPIGRAM Z RUŠTINY	32
NOVÉ KACÍŘSTVÍ.....	32
AKADEMIE PŘÍRODNÍCH VĚD	32
DAGUERROTYP.....	32
TEXT K HARMONII SFÉR.....	33
ALLAH KEBIR	33
HUDCI K SVÁTKU.....	33
POETA LAUREATUS.....	33
OBYČEJNÝ ČESKÝ LITERÁTOR VECE:	34
Z NEJNOVĚJŠÍ LITERATURY.....	34
Světu D. D. D.....	35
MISANTROPSKÝ	35
PATRONI HALIČE.....	35
KRAKOWIAKI	35
MLÁDENCŮM A PANNÁM	36
TRIPLEX IMMACULATIO	36
INDIFERENTSKÝ	36
UMGANG MIT MENSCHEN	37
VTIP A BŘICH	37
SATIRIK PŘED SOUDNOU STOLICÍ.....	37
SYMPATETICKÉ LÉČENÍ.....	37

Ostatní epigramy	38
Církví.....	39
NÁMITKA DR. STRAUSZOVI	39
BEATA VIRGO MARIA JESUITIS SALUTEM	39
APOLOGIE TÁBORITŮ	39
CO JEST BŮH?	40
ŽIDOVSKÝ.....	40
RADY ZVÍŘAT	40
LES BOHÉMIENS ET LES CARAÏBES MODERNES.....	41
<i>Bůh, náš Otec, pro chování</i>	41
PODÁVÁNÍ MASA S OMÁČKOU ČILI LAETA COMMUNIO.....	41
Králi.....	42
ARISTOKRATICKÝ	42
VÝSTRAHA CÍSAŘI.....	42
NEJKRATŠÍ SYMBOLUM.....	42
LANDTAG	43
NOVINA Z PRAHY	43
<i>Cui simile est Austriacum regimen?</i>	43
DOBROTIVOST V.....	44
Vlasti	45
KRLEŠ! KRLEŠ! KRLEŠ!.....	45
COMPARATIO A MAIORI AD MINUS.....	45
ČESKÁ HLAVA	45
MODLITBA BYROKRATŮ	46
<i>V Jesenicích, slyšte, lidi</i>	46
Chleboslav Vokůrka, vlastenec: PROTICHŮDCI	47
ZKAŽENÝ KRAKOWIAK.....	48
NEJSI-LI SLOVAN, NEJSI ČECH!	48
SVORNOST	48
ALEGORIE	48
POZDNÍ ROZUM.....	49

JESZCZE POLSKA NIEZGINEŁA	49
Múzám.....	50
NOVÁ LITERATURA.....	50
KAŽDÝ NĚCO PRO VLAST!	50
DOBROSRDEČNOST EPIGRAMATISTY	50
ZLE, MATIČKO, ZLE!	51
<i>...x stal se za své vytištěné ctnosti</i>	51
JEREMIÁDA O ČESKÉM DIVADLE	51
INITIUM SAPIENTIAE	52
<i>Kterakpak vám nenadati</i>	52
Světu.....	53
LOGIKA A PRANOSTIKA.....	53
EX UNGUE LEONEM.....	53
ZLÉ A DOBRÉ SRDCE.....	53
ZLODĚJ	53
ČLOVĚK.....	54
VÝSTRAHA.....	54
VERSUS MEMORIALES	54
BAJKA POLITICKÁ	54
PŮJČKA ZA OPLÁTKU.....	55
TOMÁŠ II.....	55
<i>Se sedlákem div se stal</i>	55
EKONOMICKÝ.....	56
RADA HLOUPÉMU JANKOVI.....	56
OSEL A LIŠKA.....	56
<i>Řádný člověk, když je mlád.....</i>	57
ŠLECHTICKÁ KREV	57
<i>Lenoš a řvi</i>	57
<i>Napřed proč?</i>	57
Listy do památníku	58
HONORATĚ Z WISZNIOWSKÝCH-ZAPOVÉ	59

VLASY NA PAMÁTKU	59
VESELÉ SLEČNĚ	59
SMUTNÉ SLEČNĚ	59
PANU VOJTĚCHU WEIDENHOFFROVI	60
PETRU MILOSLAVU VESELSKÉMU.....	60
DO PAMÁTNÍKU SLEČNĚ JUSTINĚ JEŘÁBKOVÉ V BOROTICÍCH..	60

Epigramy 1845

*JEHLY, ŠPIČKY, SOCHORY A KŮLY
STESAL, SKOVAL, ZOSTŘIL, SEBRAL
KVŮLI
VOJNĚ S HLOUPOSTÍ A ZLOBOU MÍSTO ŠAVEL
BOROVSKÝ HAVEL.*

Poklona cenzuře

OBRÁCENÝ SVĚT

České slovesnosti
osud pouta kuje:
cenzura ji tiskne,
tiskař cenzuruje.

Církví

D. D. D.

NEDŮSTATEČNOST

Dokazují kněži z plných plíc,
že *naš* rozum po tom rajském ovoci
za moc nestojí bez božské pomoci.

Věřím, páni, věřím ještě víc,
že váš rozum i s tou božskou pomocí
nestojí za nic.

TOAST

Sláva slavným! Od všech budiž ctín
farář v Miletíně!
Nemá nad něj milejšího Hospodin
ani hospodyně.

DEFINITIO DISCIPLINARIS¹

V naší církvi – brachu, věz! –
růžence, obrazy, panny,
míval-li je v rukou kněz,
jmenují se *dotejkany*.

¹ Definitio disciplinaris – věroučná definice.

„ANI JEDINÝ PUNKTÍK NEPOMINE Z ZÁKONA“

Ježíš u Mat. V. 18

Házelo se – jakož v biblí zní –
na cizoložnice kamení:
římská církev trestá ještě více –
kněžmi hází na cizoložnice.

Popsání ruských národních obyčejů a slavností

I. Крещение

Biskup světí na památku *křestu*
skrz led vodu veškerému městu,
které s pobožností, plné víry
pít se hrne z této svaté díry.

Pak bývají ti, co pili,
by se dvakrát netlačili,
od kozáků knutem odehnáni
na památku biřmování.

PERFECTIBILITAS FIDEI CATHOLICAE²

Oj, raduj se, katolická chaso,
máme boží krev a boží maso; –
ještě boží střeva – potom na letnice
bude dělat papež boží jitrnice.

² Perfectibilitas fidei catholicae – dokonalost katolické víry.

MYSTICKÝ VÝKLAD

Kalkulujíc velmi zdravě,
svatá církev mitry vymyslíla:
totiž že má málo v hlavě,
na hlavu si mnoho postavila.

MAT. VIII., 28-34

U Matouše v osmé kapitole
šel pan Ježíš v gadarenské pole;
velel... ejhle, zástup v plném chóře
v slepé poslušnosti vrh se v moře. –
Borovský v tom našel smysl vyšší,
soudí, že to byli *první mniši*.

NOVÝ NÁPIS

který bude 1848 vytesán nad posluchárnami teologické fakulty

Nehřeš ústy ani sluchem,
blahoslaveni jsou chudí duchem.

„AUS IHREN WERKEN WERDER IHR SIE ERKENNEN“³

Ze všech se mi řecká víra zdá
nejvíc učenému prospěšná;
a to proto, neboť zahání
časté v chrámu k zemi padání
hemoroidy a zacpání.

³ Aus ihren Werken werder ihr sie erkennen – podle jejích skutků poznáte ji.

Z HISTORIE LITERATURY ČESKÉ

Českých knížek hubitelé lití:
plesnivina, moli, jezoviti.

SELSKÝ

Farář dělá z chleba a vína
pro duše selské
tělo a krev:
sedlák dělá tělem a krví
pro tělo kněžské
víno a chléb.

DEMONSTRATIO MIRACULORUM⁴

Div-li, že pět chlebů, dvě rybice
nasytily lidstva na tisíce:
vždyť pak podnes ještě tyto divy
tolik tisíc *černých* pánů živí.

ECCLESIA MILITANS⁵

Proti církve protivníkům,
bezbožným akatolíkům,
vydal páter Rožeň podlé zvyku
na sto arších ostrou polemiku:
v tuhé vazbě s kovanými rohy,
všem kacírům může přetlout' nohy.

⁴ Demonstratio miraculorum – důkaz zázraků.

⁵ Ecclesia militans – církev bojující.

POMNĚNKY

Kdykoli slyším
hlásat Rožně kázání nějaké,
vždycky si vzpomínám,
že Bileámův osel mluvil také.

ROŽEŇ-SAMSON

Páter Rožeň zápalem hrdinským
slouží papeži a římské víře,
jako Samson proti Filištinským
bouří s kazatelny na kacíře.
Jako Samson svatou církev brání,
jako pravý Samson – oslí skrání.

DŮKAZY SUBJEKTIVNÍ

Ač jsem křesťan, nevěřil jsem přec,
že kdy bude jeden ovčinec,
ale když jsi ty měl přístup k dveřím,
kozle Rožni, již i tomu věřím.

* * *

Pročpak mají mnišské cechy
na kloboucích velké střechy
jako preses Antonín? –
Rádi mají v mozku stín.

EVANGELIUM SOPHISTICUM⁶

Ateistou bud', tot' víra jistá,
Pán Bůh sám je také ateista.

PŘÍČINY PÁDU JEZOVITSKÉHO ŘÁDU

Hlavní pádu jezovitů důvod,
že byl *chromý* jeho původ;
pročež, ač je bylo zvednout věcí snadnou,
vsázím se, že brzy zas upadnou.

SOCIETAS JESU⁷

Pravil Tatík svému Synu:
Hodný's, hošku, leč mne mrzí velmi,
že si s tebou kamarádí šelmy,
to ti více neprominu.

KUPECKÁ VÝSTRAHA

(Z Augšpurských novin)

Lojolovi dědicové šálí lid,
že jsou v kompanii se mnou.
To zde prohlašuju za lež zjevnou,
anť jsem nikdy nebyl, aniž míním být;
střež se uvěřit jim, kdo můj přítel!
Ježíš Kristus,
lidstva Vykupitel

⁶ Evangelium sophisticum – sofistikované, chytrácké evangelium.

⁷ Societas Jesu – Tovaryšstvo Ježíšovo.

KAZUISTICKÝ

Ptá se, byl-li jezovitou Jonáš,
ninizetský misionář? –
Nemoh býti. V tom je chyba,
že Jonáše polkla ryba;
jezovita – pravím vám –
byl by polkl rybu sám.
Nebyl jezovita: neb ho měla
tři dni v bříše, a nezcepeněla.

ETYMOLOGICKÝ

Jezovit pochází spíše
od ježka než od Ježíše.

TALENTY

Pavlu hůř a Petru líp,
ticho, závist, ticho!
Kacířům dal Pán Bůh vtip,
svaté církvi břicho.

NÁPIS NA BUDOUCÍ JEZOVITSKOU KOLEJ V PRAZE

Hajej, hajej, stará Praho,
hajulinkej, moje blaho!
Pš, pš, dadej, noc se blíží,
přiletěli netopýři.

VETUS TESTAMENTUM PRAEFIGURAVIT NOVUM⁸

Stejní hrdinové jsou
Samson s Hynkem Lojolou:
jeden míň a druhý více
pustil lišek do pšenice.

⁸ Vetus testamentum praefiguravit Novum – Starý zákon, předobraz Nového.

Králi D. D. D.

ERDENGÖTTER⁹

Vidím mezi Pánbíčkem a knížaty
vždy větší analogii:
tak na příklad Pán Bůh stvořil psy
a knížata tajnou policii.

DEMOKRATSKÝ

Nechod', Vašku, s pány na led,
mnohý příklad máme,
že pán sklouzne a sedlák si
za něj nohu zláme.

OBERSTLANDESAMTSPROJEKT¹⁰

Vaše Majestátnost ráčí znáti
věrnou lásku Čechů k osobě
zeměpána, jak prahnou magnáti
sloužit králi, trůnu k ozdobě,
pročež račte dekretovat,
by se mohl titulovat
některý hrabě český
Nejvyšší Zouvak Zemský.

⁹ Erdengötter – zemští bohové.

¹⁰ Oberstlandesamtsprojekt – návrh nejvyššího zemského úřadu.

RUSKÁ KONSTITUCÍ

Odjakživa dovoluje
ruský car velmožům
míti třebas tisíc duší,
jenom žádný rozum.

INS STAMMBUCH Sr HOCHGEBOREN¹¹

Každý dělej svoje,
milý pane můj:
sedlák žito z hnoje
a ty z žita – hnůj.

(Logau)

§ 1

Tak zní první kriminální článek:
každý zloděj, jenž položí na –
oltář spravedlnosti berana,
čist a práv buď jak beránek.

POLITICKÝ

Pomodli se, Čechu,
k svatém Vojtěchu,
by tě vzaly samostatné
národy do cechu.

¹¹ Ins Stammbuch Sr Hochgeboren – do památníku Jeho Výsosti.

FIGURA INVERSIONIS¹²

Na kříž reformátora!
byla metoda stará.
Nyní svět pověsí spíš
na reformátora kříž.

SUMÁRNÍ VÝTAH Z PROTOKOLU VALNÉHO SNĚMU STAVŮ ČESKÝCH I MORAVSKÝCH

Zuk, zuk, zuk!
Kontrbucí dám,
nic nevydělám!

IUS REGALE¹³

*Professor iuris examinans dicit:*¹⁴
Pročpak každý král a každé kníže
sází v žalář v okovy za mříže
dělajících *falešné* peníze?
*Studiosus respondens dicit:*¹⁵
Každého to mistra hněte,
jiný-li se do řemesla plete.

¹² Figura inversionis – způsob obratu.

¹³ Ius regale – panovnické právo.

¹⁴ *Professor iuris examinans dicit* – Zkoušející profesor práva praví.

¹⁵ *Studiosus respondens dicit* – Odpovídající student praví.

PURKMISTRU SLAVNÉ OBCE B...

Chlubíváš se, a sic podle práva,
že jsi *čtyr tisíců* měšťan hlava;
jenom to se přimysleti sluší –
jaké musí mít ta hlava uši!

Vlasti

D. D. D.

VELMI MNOHÝM ČESKÝM BÁSNÍKŮM

Věčná vaše píseň: „Jaká slast
milovati českou vlast!“ –
Má-li však mít z vaší lásky zisku,
nedávejte písň své do tisku.

ETYMOLOGICKÝ

Odkud vzalo – zkouším žáky –
jméno Rakous počátek? –
Od *raků*, neb oni taky
chodí pořád nazpátek!“

OBRANA ČASOPISU „PŘÍTELE MLÁDEŽE“

Sto let v očistci ať za tu křivdu hoří,
kdo nadává pro Přítele konzistoři:
vždyť chudinka nemá žádné děti;
jak má umět s dětmi zacházeti!

ETNOGRAFSKÝ

Hanák velké panák,
ztěžka vekračoje:
jedno nohó drohó
kpředo postrkoje.

GEOGRAFICKÝ

(Když se zeměpisci chlubili, že do Čech odjinud žádná řeka
neteče.)

Nechlubte se, vlastenci,
není to věc řádná,
že neteče odjinud
do Čech voda žádná.

Točíme-li ze sudu
nedolévajíce,
zůstanou nám naspodu
brzy jen kvasnice.

Nechlubte se, neclubte,
špatná je to sláva,
že vytéká do Němec
všechna česká šťáva.

MEČ A KALICH

Proč byly husitské rvačky? –
Rozhodnout se nimi mělo,
má-li se jíst boží tělo
s omáčkou neb bez omáčky.

OZNÁMENÍ

(Z ruských novin)

V Evropě se ztratil
před dvěma sty lety – *český král*,
žádá se uctivě,
by ho, kdo ho najde, – odevzdal
v Petěrburku Mikulášci císaři,
dá mu za to bečku kaviáru.

OST UND WEST

Rytíř sv. Vladimíra mluví:

Muzeum nestavte
dole u Vltavy
přijde z jara
voda jará,
do Němec ho splaví.

Raději ho nechte
na Hradčanech státi,
bude na něj
vítr zdravej
od severa váti.

ČESKÁ MODLITBA

Svatý Jene z Nepomuku,
drž nad námi svoji ruku,
ať nám Bůh dá, co dal tobě,
by náš jazyk nezhnul v hrobě!

NÁPIS NA JISTÉM DOMĚ NA HRADČANECH

Pochválen buď Hospodin!
Nebud', brachu, ťululum;
není zde větrný mlýn,
je zde České muzeum.

NÁPIS NA SOCHU KARLA IV.

k pětistileté památce založení vysokých škol pražských

V školách Karlem řád uveden:
Němcům tři a nám hlas jeden.
Zdalo se nám málo být,
chtěli jsme je všechny mít;
zato nyní pláčem v hořkém času:
„Otče Karle, kýž je kousek hlasu!“

LITERÁRNÍ ORIGINÁLNOST

Připodobníme, pane švaře,
literaturu Němců – faře,
z které by všechny hezké
spisy a knihy české
musely křticí listy brát,
kdyby se někdy chtěly brát.

NOUZE NAUČILA DALIBORA HOUSTI

K divadlu se nám jen nedostává: dům,
básníků, aktérů a pak publikum.
Proto, páni, radím akcie
k stavbě chrámu české Thalie.
Když jich jenom hodně rozprodáte
a pak honem cihel naděláte,
musí být, kdo je akcionérem,
básníkem, publikum nebo aktérem.

ÚČINKY BĚLOHORSKÉ BITVY

Pokavad se s Čechů
kacířství nesmeklo,
měli v Čechách nebe
a po smrti peklo;
co nám, Ferdinande,
osud poslal tebe,
máme v Čechách peklo
a po smrti nebe.

NÁPIS NA PRAŽSKÉM NÁDRAŽÍ

vystaveném 1845

Co se divíš, bratře Čechu, jak entuziasta?
Připojili Prahu k Vídni železem – i basta.

Múzám

D. D. D.

PRAŽSKÉ VYSOKÉ ŠKOLY

On:

Dvě fakulty v Klementině!
Dvě fakulty v Karolíně!
Nač ten rozdíl? Nevím na mou kuši,
jak by se to vyložiti mělo?! –

Já:

Klementinské zabíjejí duši,
karolínské tělo.

VERBA DOCENT, EXEMPLA TRAHUNT¹⁶

„Co sám nerad, nečiň jinému!“
žáku pravil kantor kdesi,
třepaje ho za pačesy.

ANTIGALL¹⁷

Na dar Ducha nic nedbejte,
hodně díla nadělejte.
Pak po smrti na vše lehce
orgán ňáký najdou v lebce.

¹⁶ Verba docent, exempla trahunt – slova poučují, příklady táhnou.

¹⁷ Antigall – rozuměj Gall = Havel (Havlíčkův pseudonym).

PREPARANDA

Výklady kantora Doubravy
snadno chápe hned
každý žák, i třebas bez hlavy,
má-li jenom hřbet.

SKEPTICKÁ MODLITBA

Bože milý!
Jsi-li?!
Chraň duši mou!
Mám-li jakou!?...

ORIGINÁLNOST

(Monolog velikého muže před vynalezením nového pravopisu)

Není nad původnost,
každý po ní touží,
lidé chodí přes most,
to já půjdu louží.

KVALIFIKACÍ X., PROFESORA HISTORIE

Umí historii, věřte mně,
střední sice jenom prostředně,
starou zato však již zapomněl,
škoda jen, že k nové nedošel.

UČENÝ EPIGRAM Z RUŠTINY

On:

V akademii nauk
předsedou kníže Dunduk?!!

Já:

Jakpak by tam neseděl
kníže pán, když má p...

(Puškin)

NOVÉ KACÍŘSTVÍ

Evě radil v ráji duch:
„Recipe“ jabko, budeš Bůh!“
Však to nebyl žádný jiný
nežli doktor medicíny.

AKADEMIE PŘÍRODNÍCH VĚD

Naše akademie od svého původu
pořád zkoumá jen a zkouší přírodu;
jenom to je, milí braši, bída,
příroda jí málo odpovídá.

DAGUERROTYP

Leccos malíři vyvedli,
jenom světlo nedovedli.
Teď se na ně světlo rozhněvalo
a samo se do malířství dalo.

TEXT K HARMONII SFÉR

Slyším jak Pythagoras
hvězdy zpívat takto zas:
„Kolem, kolem vždy letíme,
proč, kam, kudy, dobře víme,
astronomům nepovíme!“

ALLAH KEBIR

„Zdaliž neprodávají dva vrabce za halíř,
a jeden z nich nepadne na zem bez vůle Otce nebeského.“
Ježíš, Mat. X. 29

Pořád vedou hořké žalosti
básníci nad ztrátou mladosti;
včera jim dal Pán Bůh dekret s třapcem:
„Budiž tedy básník věčným chlapcem!“

HUDCI K SVÁTKU

Kýž ti Pán Bůh za tvých houslí zvuky
místo dvou dát ráčí čtyry ruky.
To ti přeju k svátku srdcem, duší,
bys si mohl hraje zacpat uši.

POETA LAUREATUS

Slavils na své idylické lýře
mléko, trávu, kozy a pastýře;
pročež kladem na tvou hrobku
věnec slávy z kozích bobků.

OBYČEJNÝ ČESKÝ LITERÁTOR VECE:

„Kritika ať u nás ještě nevystoupí,
by nevěděl venkov, že jsme v Praze hloupí.“
Já: Děckem jest – díš – obecnstvo naše;
a tvé spisy? – Ty jsou tedy kaše.

Z NEJNOVĚJŠÍ LITERATURY

Kusy srdce pro kuchařky jsou vydané;
jsou-li z masa – na zadělávané;
jsou-li papírové – nač? –
Aspoň pod koláč! –

Světů

D. D. D.

MISANTROPSKÝ

Od čerta vás pro ten božský hněv
Ježíš koupil za všechnu svou krev,
já však mním, když na mne přijde spleen,
že bych za vás nedal trochu slin.

PATRONI HALIČE

Od Boha mám písek a vlky,
od Kazimíře šlachtu a izraelity,
od Františka Šváby a jezovity,
Mikuláš mi dá činy a činovníky.

KRAKOWIAKI

Ty krakovská obec,
země neodvislá,
vyběhni na kopec,
sic tě spláchně Visla.
Slavná republiko,
vylez na stodolu,
sic tě Visla spláchně
z volného prestolu.
V Rakousích již taje,
běží Visla zčerstva,
z prestolu tě spláchně
s pískem do królewstva.

MLÁDENCŮM A PANNÁM

Pokud je móda v šose, v čepci,
módníkům darmo kázat nechci.
Však ono jich pak nechá módy dost,
až bude v módě rozum, poctivost.

TRIPLEX IMMACULATIO¹⁸

Nebyl doma celý rok pan Kojata
a přec žena porodila trojčata.
Divil se pan farář velice,
že ji zastínila svatá Trojice.

INDIFERENTSKÝ

O stálost a věrnost
nepadej v rozpaky,
miluj, holka, všechny
a mne miluj taky.

Děšť na všechny padá,
slunce všechněm svítí,
nechci tě, má milá,
sám jediný míti.

¹⁸ Triplex immaculatio – trojnásobná neposkvrněnost.

UMGANG MIT MENSCHEN¹⁹

Také tobě, N**, radu dám:
nemluv před lidmi o sobě sám.
Neboť jest to proti zdvořilosti
mluvit o neřádu v společnosti.

VTIP A BŘICH

Ztloustl Kuba jako soudek,
dal mu Bůh dobrý žaloudek;
kdyby mu byl Bůh dal vtip,
byl by suchý jako šíp.

SATIRIK PŘED SOUDNOU STOLICÍ

„Pročpak nepíšeš jako všichni jiní,
pročpak tvé péro černí jen a špiní?“
„Ale, vy páni kritikáři,
vždyť ho namáčím v kalamáři.“

SYMPATETICKÉ LÉČENÍ

Bodne-li tě žihadélkem včela,
vlož na ránu hned
její vlastní med;
bodne-li tě epigramská střela,
vlož na ránu – prostředek máš jistý –
chumáč vlasů z epigramatisty.

¹⁹ Umgang mit Menschen – styk s lidmi.

Ostatní epigramy

Církví

NÁMITKA DR. STRAUSZOVI

Když se rozcházel apoštolé,
nic nevzali s sebou; avšak hole
dovolil jim Ježíš vzítí přec.
Holou rukou těžko vést šarvátky,
věděl, jaké budou v církvi hádky –
jenom Pán Bůh ví budoucí věc.

BEATA VIRGO MARIA JESUITIS SALUTEM²⁰

Děkuji vám za to udatenství,
jímž jste zastávali mé panenství;
děkuji vám dvakrát, neb bych
nebyla panenství zachovala,
kdybych byla v létech mladých
vaše moralisty čítávala.

APOLOGIE TÁBORITŮ

Dobřeť zkoumal Žižka, než sek mečem svým,
obě víry okem nepředpojatým:
pravým kališnickou,
levým katolickou.

²⁰ Beata Virgo Maria jesuitis salutem – Blahoslavená Panna Maria pozdravuje jezuity.

CO JEST BŮH?

Bůh jest ryba! Na to důvod mám:
tělo boží dovoleno nám
jako jiných vodních neviňátek
jíst a přijímati také v pátek.

ŽIDOVSKÝ

Křesťan:

Pročpak v Boha otce, vy Židé,
věříte a v Boha syna ne?

Žid:

Mohu-li pak Synu uvěřiti,
má-li Otec jeho věčně žíti?

RADY ZVÍŘAT

Zpíval lidem ostrůž,
když si sedal na kříž:
„Raděj velkého mít muže
nežli malé bůže!“

Vrabec také zpíval,
zase jiným slohem:
„Raděj moudrým člověkem být
nežli hloupým Bohem.“

LES BOHÉMIENS ET LES CARAÏBES MODERNES²¹

Ó, stala se na Golgatě
přesmutná novina,
oběsili šelmy Němci
Pánbíčkovy syna.

Oběsili šelmy Němci,
potom zakopali,
katolíci na pečínku
zas ho vyhrabali.

Ted' ji jedí ve všední den,
také když je gala;
ajaj, ajaj, milý Bože,
jak jim zachutnala.

* * *

Bůh, náš Otec, pro chování
deset nám dal příkázání;
ale církvev, jeho Mát',
zkrátila je v jedno: Plat'!

PODÁVÁNÍ MASA S OMÁČKOU ČILI LAETA COMMUNIO

Jestlipak ještě, ty černá chaso,
dáváš věřícím s omáčkou maso?
Ba ovšem, že se pořád
koná u nás ten neřád.

²¹ Les Bohémiens et les Caraïbes – Cikáni a moderní Karibové (indiánští lidojedi).

Králi

ARISTOKRATICKÝ

Však se podle díla mistrův rozum vidí,
císař dělá šlechtu, Pán Bůh stvořil lidi.
Pán Bůh stvořil lidi, krejčí tvoří pány;
kdo je malý mistr, mívá malé plány.

VÝSTRAHA CÍSAŘI

Caveant consules, ne res publica detrimentum capiat.

Vyšli jsoutě tři vlastenci,
to s motykami,
vykopávat českou duši
z německé jámy.

NEJKRATŠÍ SYMBOLUM

Motto: Co jest císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu.
Ferdinand II.

Řeknu vám, až budu smít:
nenít Bůh a císař nemá být.

LANDTAG²²

Prezident: Franc neb Muzeum! O to tu, páni, běží,
volte zkrátka, šetřte plíc.

Stavové: Muzeum! – Když chcete zvěř mít na nábřeží,
ať je jí tam tedy víc.

NOVINA Z PRAHY

Na nábřeží podívat se běž,
gotická se na něm staví věž.
Okolo ní českých krajů chloubá,
a ve věži bude – trouba.

* * *

Cui simile est Austriacum regimen?

Čemu se podobá rakouská vláda?

Odpověď:

Missae de requiem – černé mši.

Nullum Gloria – žádný je nechválí,

nullum Credo – žádný jim nevěří,

longum Offertorium – pořád abysme dávali,

et in fine nulla Benedictio –

a ku konci to všechno čert vezme.

²² Landtag – zemský sněm.

DOBROTIVOST V.

Copak ty, Ferdáčku, co děláš,
že s námi už více nic nemáš;
vidíš, kdybys byl poslechl nás,
mohls panovati nad námi zas.
Kdepak máš korunu,
co jsi měl na trůnu?
Ach, vzali ti ji, vzali
na radu jisté paní,
jež ležela v posteli
s Grünnem při klekání.

Vlasti

KRLEŠ! KRLEŠ! KRLEŠ!

Pojďte, vlastenci, jež srdce bolí,
že Bůh nenadělil Čechy solí,
pojďme, modleme se, by dobrota
boží v Čechách ráčila zavést
zase na všetečnou ženskou trest
takový, jak byl za časů Lota:
tak dá Čechům spravedlnost Páně
více soli než wieliczské báně.
Krleš! Krleš! Krleš!

COMPARATIO A MAIORI AD MINUS²³

Co jsou řimsy v kloboučnickém krámu,
to jsou hlavy pražských mladých pánů.

ČESKÁ HLAVA

„Česká hlava stěnu proráží!“
To jest moje naděje i víra,
o kterouž se v bouři nesnází
národ český pevně podepírá.
Čech nezoufá nikdy, v nejtuzším neštěstí davu
spoléhá se na svou staročeskou tvrdou hlavu.

²³ Comparatio a maiori ad minus – přirovnání většího k menšímu.

A pokladu toho, jemuž rovna svět nezná,
měl bych se odřeknout jenom já?

MODLITBA BYROKRATŮ

V hlavě slámu, v srdci kámen
dejž nám, Bože! – „Staň se! Amen!“

* * *

V Jesenicích, slyšte, lidi, stal se žert,
narodil se z staré baby mladý čert.
Obtěžkali starou babu jelitem,
porodila satanáše s ocasem.
Rozpárali babě břicho nůžkama,
vytáhli z ní satanáše s růžkama.

— — —

Jak z ní vylez mladý čertík, hned mluvil,
po německu hnedle babu pozdravil.

Chleboslav Vokůrka, vlastenec:
PROTICHŮDCI

OSOBY:

1. **KOLLARUS**, poeta magnus nec non philanthropus
slavicus.²⁴

2. **GALLUS BOROVIANUS**, qui habet malum cor.²⁵

KOLLARUS *oculos sursum tollit et dicit rimum:*²⁶

Rada matky Slávy.

Co jsi ty? Čech. Co ty? Rus. Co ty? Srb.

A ty? Jáť Polák jsem.

Dítky moje, svornost! Nechte to, mluvte:

Slavjan.

GALLUS *procurrit in scenam et despicienter dicit
rimum:*²⁷

Kušte, kluci, darebáci,

Češi, Rusi i Poláci!

Držte huby nevymyté, to vám povídám,

sic vám je tu dohromady všechněm nabaňkám.

Rus a Polák – Čech a Slovan – to že vám je rovno?

Dobytkové! Co vám z toho všeho pojde? – H –!

²⁴ **Kollarus**, poeta magnus nec non philanthropus slavicus – Kollár, velký básník a slovanský. Lidumil.

²⁵ **Gallus Borovianus**, qui habet malum cor – Havel Borovský, který má špatné srdce.

²⁶ **Kollarus** *oculos sursum tollit et dicit rimum* – Kollár zvedne oči vzhůru a říká rým.

²⁷ **Gallus procurrit** *in scenam et despicienter dicit rimum* – Havel vyběhne na scénu a s pohrdáním říká rým.

ZKAŽENÝ KRAKOWIAK

„Karle, již těch hádek nech,“
povídala Fanka,
„buď si Slovan nebo Čech,
jen když nejsi Hanka!“

NEJSI-LI SLOVAN, NEJSI ČECH!

Jsem-li Slovan, jsem-li Čech,
co se na to ptáte?
Jsem-li s vámi, proti vám,
což tak o to dbáte?

Zde můj pevný úmysl je vysloven:
věčně vám chci býti ve všem neroven,
a náleží-li jméno „člověk“ vám,
i člověčenství milerád se odříkám.

SVORNOST

Takto *svornosti* té vaší tajný smysl zní:
„Dělej ty, co chceme my.“
U mne tedy zase *svornost* znamená:
„Dělejte vy, co chci já.“

ALEGORIE

Počkej, ty Hanko,
mám já na tě kulku,
abysi si nebral
za příklad Mikulku.

POZDNÍ ROZUM

Nekřesej do kaše,
křesej do troudu;
a o lásce k vlasti
nekaž velbloudu.

JESZCZE POLSKA NIEZGINĘŁA

A třeba nám odzpívali –
ej, – všechno má svůj čas!
A čím my jindy bývali,
budem přec ještě zas!

Múzám

NOVÁ LITERATURA

Že nemoh být prvním světlem v Čechách,
zaved s námi Hurban krutou hádku;
on podpálil novou školu v Tatrách:
tam je prvním – to je na počátku.

KAŽDÝ NĚCO PRO VLAST!

„Ne dosti to,“ pravíte, „knihy psát;
též vlastencem bud' každý literát.“ –
Bud' také vlastencem, ty zvláště, Habakuku!
Učiň jak Scaevola, upal si *pravou* ruku.

DOBROSRDEČNOST EPIGRAMATISTY

Šlichta praví: „Já jsem žurnalista,
já vydávám archů za rok tři sta.
Nač statky? Mne živí jen hlava má, můj duch!“
Ach, já tě, Šlichto, lituji, že dobrý Bůh,
jenž hovádkům přec seno, slámu požehnal,
jen tobě skrovnou tak a špatnou píci dal.

ZLE, MATIČKO, ZLE!

Poctivému hrozí jenom hlad,
zloději zas jenom šibenice;
český literát
má trampot více;
jemu hrozí hlad
i šibenice.

* * *

...x stal se za své vytištěné ctnosti
oudem přemnohých *učených* společností,
našinec mu ty dekrety přece nezávidí –
jen když není oudem v společnosti
moudrých lidí.

JEREMIÁDA O ČESKÉM DIVADLE

Ach, nastali nám přežalostní dnové,
v jednom hrají Němci, v druhém Arabové! –
My, chudáci, nemůžem se žádného uchopit,
musíme své groše do obou dvou klopit.

INITIUM SAPIENTIAE²⁸

Všechno, co v Písmě stojí,
smysl má dvojí, trojí;
proto jsem T...ovi radu dal,
aby se o písmo nehádal.

* * *

Kterakpak vám nenadati učených knedlíků,
když zkoumáte, co je duše, v chemickém rendlíku;
co o té mojí v biblí stojí, že jest Boží dech, –
co ty o své vychemičíš, to si, Němče, nech!

²⁸ Initium sapientiae – počátek moudrosti.

Světu

LOGIKA A PRANOSTIKA

Měkká kaše, tvrdý kámen,
mnoho vojáků, málo panen;
mnoho čápů, mnoho žab,
nestav svíčku pod odkap.

EX UNGUE LEONEM²⁹

Slováci svůj jazyk hájí,
jaký národ, taký zvyk,
Madaři jim o něj hrají,
jaké prase, taký kvik.

ZLÉ A DOBRÉ SRDCE

Když nechválím bídné kousky tvé,
trousíš o mně, že mám srdce zlé.
Nesplácím ti stejně za tvou vinu;
dobré jest tvé srdce – psovi na svačinu.

ZLODĚJ

Zloděj bližního prý nemiluje, –
vždyť on se s ním rozděluje.

²⁹ Ex ungue leonem – podle drápu poznáš lva.

ČLOVĚK

Máš-li mnoho, frkáš,
máš-li málo, brkáš,
máš-li jmění jen tak tak,
spokojen nejsi nikterak.

VÝSTRAHA

Všichni blázni, milý synu,
ti se snadně obživí;
kdo má rozum, ten má vinu
a za ni trpět musí.

VERSUS MEMORIALES³⁰

Chceš-li v strachu, v nepokoji žít,
musíš k tomu vtip a rozum mít;
chceš-li dodělat se vezdejšího chleba,
bývej hloupým, kde je toho třeba.

BAJKA POLITICKÁ

Ve Švejcarech v demokratickém kraji,
kde si na republikány hrají,
sed si vedle orla vrabčík smělý dosti,
začímčářiv cosi o rovnosti.
Orel polknul vrabce místo naučení,
že přec nikdy vrabec orlu roven není.

³⁰ Versus memoriales – verše k zapamatování.

PŮJČKA ZA OPLÁTKU

Hodná žena byla,
Pán Bůh jí dej věčnou slávu!
Jenže po celý rok pila
pětkrát za den škodnou kávu.

Řádný manžel byl,
bud' mu nebe milostivo!
Jenže jednou denně pil
do desíti džbánek pivo.

TOMÁŠ II.

Mnohé věci věřím rád,
nemusím je omakat;
jiné, než jim víru dám,
dříve dobře omakám;
mnohé držím přec za šal,
třeba bych je omakal.

* * *

Se sedlákem div se stal,
míru pšenice vyscal.
Však to žádný div nebyl,
když ji sedlák dřív propil.

EKONOMICKÝ

Sedláčku, díravá střecha
špatná při dešti útěcha;
povycpej ji koudelí,
sice zmokneš v posteli.

RADA HLOUPÉMU JANKOVI

„Po obědě, Janku,
nesmíš“ – prála máti,
„oblizovat pysky,
nýbrž utíratí.

Ale po hubičce,
můj Janečku milej,
třeba se oblízni,
jen se neutírej!“

OSEL A LIŠKA

Osel člověk, ten se lehce zná,
pořád zpívá: já, já, já, já, já!
Zato trpce cítí vás, vám, vy,
nosí za vás přetěžké žoky.

Liška člověk, ten vždy myslí: já,
jenomže to neřekne nikdy,
nýbrž zpívá pořád: vás, vám, vy,
a své žoky jiným nosit dá.

* * *

Řádný člověk, když je mlád,
celý svět by předělal rád,
když pak přijde do středních let,
prostřední chce mít celý svět;
a potom, když je již stár,
chce mít na světě tichost már.

ŠLECHTICKÁ KREV

Vidím mezi rolnictvem a měšťany
knížata, jak si hrajou vždy na pány.
V hlavě mají seno, slámu,
k tomu ještě mnohou dámu.

* * *

Lenoš a řvi,
dají mzdu dví!
Pracuj a kuš,
hubu suš!

* * *

Napřed proč?
A potom kroč.

Listy do památníku

HONORATĚ Z WISZNIOWSKÝCH-ZAPOVÉ

I v polských sadech ujmul se kvítí,
jemuž neznámé české slunce svítí.

VLASY NA PAMÁTKU

Barbar je Angličan, jenž řecké chrámy
okrádaje mistrovská díla ruší,
z nich částky bere s necitelnou duší,
by naplnil muzea svá a krámy.
A což je ten, kdo nejkrásnější z božských díl
o částku krásy oloupil?

VESELÉ SLEČNĚ

Vzpomeňte si jen vždy na mne co přítele svého,
když stojíte s rohlíčkem u šálku kafového.
Při té mojí skrovné prosbě oumysl je ten,
byste na mne vzpomínala třikrát každý den.

SMUTNÉ SLEČNĚ

Nestálý nám osud dalo nebe;
buďme spolu, pokud ono přeje,
až nás ale vítr rozevěje –
budou aspoň lístky vedle sebe.

PANU VOJTĚCHU WEIDENHOFFROVI

(Při odjezdu z Prahy do Peště)

Provod'te jej šťastně moje řádky
do nepříznivé nám ciziny;
připutujte opět šťastně zpátky
s zdárným synem české otčiny!

PETRU MILOSLAVU VESELSKÉMU

Zle, příteli, zle,
Schmerling byl již zde;
jednal s návladním Čermákem,
by se mnou již počal hákem:
hůř bude než zle!

DO PAMÁTNÍKU SLEČNĚ JUSTINĚ JEŘÁBKOVÉ V BOROTICÍCH

Borová a Borotice –
to jsou pravé sestřenice;
taky my nepopustíme,
až se nějak spřátelíme.

Karel Havlíček Borovský

Epigramy

Edice Klasická česká poezie

Ilustrace na obálce serazetdinov/shutterstock.com

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala **Městská knihovna v Praze**

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání

Verze 1.0 z 9. 10. 2018

ISBN 978-80-7602-300-0 (epub)

ISBN 978-80-7602-301-7 (pdf)

ISBN 978-80-7602-302-4 (prc)